

Český model
amerického kongresu

Modernizace jaderného arzenálu

zpráva Výzkumné služby Kongresu

Jakub Kaleta

1. Úvod

V Praze dne 5. května 2009 zdůraznil Prezident Obama „americký závazek usilovat o mír a bezpečí ve světě bez jaderných zbraní“. Zároveň však dodal, že nebude možné dosáhnout tohoto cíle snadno a rychle – pravděpodobně se tak nestane ani za jeho života. Otázka jaderného odzbrojení je častým tématem debaty na všech úrovních a Obamova administrativa se tímto problémem snaží aktivně zabývat. Na druhou stranu ale zdůrazňuje, že „základní role amerického jaderného programu, kterou je odstrašení jaderného útoku na Spojené státy, jejich spojence a partnery, bude pokračovat, dokud zde budou existovat jaderné zbraně.“ Administrativa navíc již několikrát od roku 2010 nastínila, že Spojené státy budou podporovat programy, které umožní modernizaci a přizpůsobení amerických strategických zbraní tak, aby byly použitelné a připravené i v dalších letech.

Účelem této zprávy je seznámit Kongres s problematikou modernizace jaderného arzenálu, možnostmi jejího provedení, aktuálním stavem jaderné munice a nosičů a v neposlední řadě také s hrozbami spojenými s držením, rozšiřováním, ale také masivním zbavováním se jaderných zbraní. Rozhodnutí o připravených či již probíhajících programech ovlivní strukturu strategických jaderných sil a bude mít výrazné dopady na celou mezinárodní debatu o těchto zbraních.

2. Historie jaderného arzenálu a vývoj během studené války

Albert Einstein a Leo Szilard odeslali dne 2. srpna 1939 americkému prezidentu F. D. Rooseveltovi dopis, v němž varovali Spojené státy před nacistickou snahou o konstrukci nové a velmi účinné, tzv. uranové bomby. Riziko zvyšoval také fakt, že po obsazení československého pohraničí získalo Německo přístup k uranovým dolům v Jáchymově v Krušnohoří. Americká vláda byla rovněž vyzvána k zahájení vývoje jaderné zbraně. Zanedlouho, ke konci roku 1941, byl v laboratoři v Los Alamos v Novém Mexiku zahájen přísně tajný projekt s názvem Manhattan. Do projektu bylo postupně zapojeno více než 100 000 lidí a zúčastnili se jej mimo Američanů také odborníci z Kanady a Velké Británie. Cena projektu se vyšplhala ke dvěma miliardám dolarů (v tehdejších cenách). Výsledkem byla exploze vůbec první jaderné bomby na střelnici Alamogordo v Novém Mexiku, která se odehrála 16. července 1945.

O necelý měsíc později došlo k prvnímu použití jaderné zbraně ve válečném konfliktu. Dne 6. srpna 1945 dopadla na japonské město Hirošima jaderná bomba s označením Little Boy. Nesla 64 kilogramů vysoce obohaceného uranu ^{235}U a měla ráži 15 kilotun TNT. O tři dny později byla svržena druhá (a za účelem útoku zatím poslední) atomová puma s označením Fat Man. Jednalo se o implozivní plutoniovou nálož ráže 20 kilotun TNT. Obě bomby byly svrženy bombardéry B-29 a způsobily bezprostředně po explozi smrt zhruba 115 tisíců obyvatel. Dalších téměř 200 tisíc osob bylo vážně zraněno a většina nakonec podlehla. Tyto útoky sice uspíšily kapitulaci Japonska, avšak všem bylo po jejich provedení jasné, že síla tzv. bomby nového typu je až příliš nebezpečná.

Spojené státy nezůstaly jedinou zemí disponující jadernými zbraněmi dlouho. Sovětský svaz uskutečnil první jaderný test 29. srpna 1949, a stal se tak druhým členem jaderného klubu. Studená válka probíhající mezi Spojenými státy a Sovětským svazem umožnila nevídaný rozvoj jaderných technologií a arzenálu.

Od 60. let minulého století disponují Spojené státy tzv. strategickou triádou jaderných odpalovacích zařízení. Zdůvodněním jejího zavedení byla zejména strategická výhoda, jelikož díky třem typům nosičů dochází k vzájemnému vyrovnání jejich výhod a nevýhod. Navíc toto opatření zvýšilo míru odstrašení a odrazení Sovětského svazu (či jiného nepřítele) od prvního útoku, jelikož ztížilo případný útok a zajistilo přežití dostatečné části americké síly v případě prvního útoku protivníka. Ze země odpalované mezikontinentální balistické střely (ICBMs) byly dostatečně účinné k rychlému a adekvátnímu útoku na opevněné cíle nepřítele, jakými jsou vojenská velení či nukleární síla. Balistické střely odpalované z ponorek (SLBMs) měly zase dostatečné krytí a schopnost vyhnout se prvnímu útoku a zároveň byly v případě potřeby schopny s adekvátní rychlostí útok opětvovat. A nakonec těžké bombardéry, které mohly rychle vzlétnout, rozptýlit se a připravit se k útoku – zároveň však mohly být odvolány zpět na základnu, pokud krize nevyústila v konflikt.

Počet odpalovacích zařízení (ICBMs, SLBMs a strategické bombardéry) v držení americké armády pravidelně rostl po celá šedesátá léta až po jeho vrchol v roce 1967, kdy měly Spojené státy nasazeno 2 268 těchto nosičů. Až do devadesátých let minulého století se pak tento počet příliš neměnil a kolísal mezi 1 875 a 2 200 kusy odpalovacích zařízení.

Počet jaderných hlavic, které tato zařízení nesla, se prudce zvýšil zejména kolem roku 1975 (kdy přesahoval 10 000). Poté, po krátkém poklesu, dosáhl maxima v roce 1987, kdy Spojené státy disponovaly okolo 13 600 hlavicemi rozmístěnými na odpalovacích zařízeních. Důvodem tohoto dramatického nárůstu počtu jaderných hlavic při současném stejném počtu strategických nosičů, byla smlouva SALT I, která omezovala počet nosičů, ale už se nevztahovala na počet jaderných hlavic jimi nesených. Došlo tedy k rozvoji systému MIRV¹, který umožnil umístit na jednu střelu více jaderných hlavic.

K poklesu začalo pozvolna docházet po rozpadu Sovětského svazu, jednak z důvodu modernizace a také z důvodu splnění limitů nastavených ve smlouvě START I z roku 1991. Tato dohoda omezila jaderný arzenál Spojených států na maximální počet 6 000 jaderných hlavic a 1 600 odpalovacích zařízení, přičemž si Spojené státy ponechaly svou strategickou triádu.

Podle dat Národní Rady pro ochranu zdrojů zmenšily Spojené státy velikost svého jaderného arzenálu z 9 300 jaderných hlavic na 1 239 nosičích v roce 1991 na 6 196 hlavic na 1 064

¹ Zkratka MIRV označuje mezikontinentální balistické střely doplněné několika jadernými hlavicemi s individuálním naváděním na cíl. To znamená, že z jedné rakety bylo možno vystřelit několik hlavic, které mohly směřovat na různé cíle. Každá nálož by tudíž musela být sestřelena jinou protiraketovou střelou, což je pro bránící se zemi technicky téměř nemožné. Navíc se tak zvyšovala i účinnost, neboť bylo prokázáno, že několik jaderných náloží menší ráže zničí rozsáhlejší území než jedna silnější hlavička.

odpalovacích zařízeních v roce 2001, kdy bylo dokončeno naplnění dohody START I. Na smlouvu START I navazovala dohoda START II, která však de facto nikdy nevstoupila v platnost. Jejím účelem bylo zakázání systému MIRV (často se přezdívá jako *De-MIRV-ing agreement*). Byla podepsána na začátku roku 1993, ratifikována Senátem Spojených států 26. ledna 1996 a Ruskem v roce 2000, avšak dne 14. června 2002 Rusko od této smlouvy odstoupilo v reakci na americké odstoupení od smlouvy ABM – dohody o omezení systémů antibalistických raket používaných k obraně proti balistickým střelám vybaveným jadernými zbraněmi uzavřené mezi Spojenými státy a Sovětským svazem v roce 1972.

Do roku 2009 snížily Spojené státy svůj jaderný arzenál na zhruba 2 200 instalovaných hlavic na okolo 850 zařízeních, jak to bylo dohodnuto ve smlouvě SORT, která byla podepsána roku 2002 v Moskvě. Podle Ministerstva zahraničních věcí měly Spojené státy v prosinci roku 2009 1 968 nasazených hlavic na nosičích. Tato čísla se neměnila do doby, než vešla v platnost dohoda New START, na jejímž základě začalo snižování znovu, a to až k počtu okolo 1 900 hlavic na 850 odpalovacích zařízeních na začátku roku 2015.

Velmi významnou a v současnosti diskutovanou je smlouva INF (*Intermediate-Range Nuclear Forces Treaty*) podepsaná roku 1987 ve Washingtonu. Tato dohoda eliminovala střely středního doletu zákazem výroby, vlastnictví a zkoušek těchto raket stejně jako vlastnictví a výrobu příslušných odpalovacích zařízení. Týká se to zejména střel s plochou dráhou letu odpalovaných ze země, které mohou zasáhnout cíl vzdálený 500 – 5 500 kilometrů. Ruský prezident Vladimir Putin však už v roce 2007 prohlásil, že tato dohoda nadále nevyhovuje zájmům Ruské federace, mimo jiné protože některé asijské státy tyto zbraně vlastní nebo vyvíjejí. Již v roce 2008 došlo ze strany Ruska k porušení této dohody při zkoušce nové střely s plochou dráhou letu. K dalšímu porušení dohody mělo dojít v červenci minulého roku, kdy dokonce prezident Obama zaslal o této věci dopis svému protějšku do Ruska a ministr zahraničních věcí John Kerry telefonicky vyzval ruského ministra zahraničí Sergeje Lavrova k dodržování této dohody.

3. Současná struktura a velikost

Obamova administrativa ve Zprávě o přezkumu držení jaderných zbraní z roku 2010 uvedla, že Spojené státy si zachovají triádu ICBMs, SLBMs a strategických bombardérů navzdory snížení počtu jaderných zbraní, které je uvedeno v dohodě New START. Je zde znovu zdůrazněno, že každá z opěrných nohou této strategické triády je stěžejní pro zachování stability při sníženém počtu těchto zbraní. Dále je zmíněno, že udržení všech tří složek je důležité pro „zachování strategické stability za rozumnou cenu, zatímco je poskytnuta dostatečná ochrana proti potenciálním technickým problémům“.

3.1 Stav mezikontinentálních balistických střel (ICBMs)

Spojené státy disponují v současnosti zhruba 450 ze země odpalovanými mezikontinentálními balistickými střelami Minuteman III přičemž každá z nich je vybavena jednou jadernou hlavicí (původně bylo možno je osadit 3-12 hlavicemi). Tyto střely jsou rozmístěny v podzemních silách na třech leteckých základnách: F. E. Warren ve Wyomingu, Malmstrom v Montaně a

Minot v Severní Dakotě. Na každé základně se nachází 150 těchto střel. Podle pravidel dohody New START bude počet těchto ICBMs snížen na 400 nasazených, avšak zbylých 50 střel bude ponecháno jako rezerva. Armáda současně modernizuje některé části střel Minuteman III (nahrazují a vylepšují se například raketové motory a navigační systémy), aby mohly sloužit až do roku 2030, na kdy je plánována jejich výměna. Podle odhadů by tato modernizace měla vyjít na 6-7 miliard dolarů.

Letectvo Spojených států má již také zpracovány plány na kompletní modernizaci raket Minuteman III. Podle vyjádření z roku 2014 bude usilovat o „hybridní“ plán pro další generace střel ICBM. Odpalovací síla, konstrukce i komunikační systémy by měly být zachovány, je však plánováno nahrazení raketových motorů a navigačních systémů. Podle některých expertů se ve své podstatě jedná o nasazení nové střely v již existující infrastruktuře. Letectvo požádalo na fiskální rok 2016 o 75 milionů dolarů, avšak očekává se, že do roku 2020 bude na tento vývoj celkově potřeba 945 milionů dolarů.

3.2 Stav jaderných ponorek (SSBNs)

Flotila amerických jaderných ponorek se sestává ze 14 ponorek třídy Ohio vybavených 24 střelami Trident II (SLBMs). Se dvěma ponorkami ve stálé generální opravě čítá operující flotila 12 ponorek, které v současnosti nesou okolo 1 100 jaderných hlavic. Během letošního a příštího roku se však plánuje snížení počtu střel na palubě těchto ponorek z 24 na 20, což by znamenalo snížení celkového počtu SLBMs) na 280, respektive na 240 kusů, jelikož jaderné kapacity dvou ponorek v generální opravě se do podmínek dohody New START nepočítají. Jaderné ponorky jsou momentálně rozmístěny v Atlantickém (pět ponorek) i Tichém oceánu (devět ponorek).

Námořnictvo se soustřeďuje rovněž na modernizaci a prodloužení životnosti střel Trident II. Ve fiskálním roce 2015 požádalo za tímto účelem o 1,17 miliardy dolarů a další 1,1 miliardy dolarů žádá na rok 2016.

V roce 2020 budou ponorky třídy Ohio v provozu déle než jakákoliv předchozí ponorka. Aby si Spojené státy byly schopny udržet svou pozici na moři, musí pokračovat v dlouhodobém vývoji navazujícím na ponorky třídy Ohio. První z těchto ponorek by měla být definitivně vyřazena z provozu v roce 2027. Podle odhadů mnohých expertů je tedy nyní nejvyšší čas začít naplno s vývojem nových technologií, které by nahradily tyto dosluhující stroje. Tyto práce už ostatně začaly, nový typ ponorky – známý jako SSBNX – již byl představen. Mělo by se jednat o stroj o 2 000 tun těžší než dnešní ponorky třídy Ohio vybavený však pouze 16 odpalovacími zařízeními namísto stávajících 24. Prozatím je v plánu vybudovat 12 těchto ponorek za odhadovanou cenu 92 miliard dolarů. Počátek zadávání veřejných zakázek na jejich výrobu je naplánován na rok 2021.

3.3 Stav strategických bombardérů

Spojené státy mají v současné době 76 bombardérů B-52H a 18 moderních bombardérů B-2, které mohou nést jaderné zbraně. Bombardéry jsou rozřazeny do 8 letek a rozmístěny na třech základnách: Minot v Severní Dakotě, Barksdale v Louisianě a Whiteman v Missouri.

Každý bombardér B-2 může nést až 16 jaderných bomb a každý bombardér B-52H až 20 řízených střel. Celkem je k bombardérům přiřčeno okolo 1000 nukleárních zbraní, přičemž instalováno přímo na bombardérech je v normálních podmínkách 200-300 z nich. Zbýlých 700-800 střel se nachází v centrálním skladišti na letecké základně Kirtland v Novém Mexiku.

Letka by se měla v následujících letech snížit na zhruba 60 letounů (pravděpodobně 16 strojů typu B-2 a 44 typu B-52H), aby byly dodrženy závazky dohody New START. Americké letectvo také zvažuje vývoj nového bombardéru dlouhého doletu během příští dekády. Tento stroj je znám jako LRS-B (*long-range strike bomber*) nebo jednoduše jako bombardér příští generace. Stávající letouny by měl začít nahrazovat v polovině příštího desetiletí. Podle plánu by mělo vzniknout 80 až 100 těchto strojů, z nichž některé by měly být schopny nést jaderné zbraně. Cena tohoto projektu se vyšplhá nejméně na 35 miliard dolarů. Bombardéry by měly být vybaveny k nesení nové bomby B61-12, která by měla být naváděná, a postupně tak nahradit všechny gravitační bomby.

3.4 Nestrategické jaderné zbraně

Spojené státy vlastní jeden typ nestrategických jaderných zbraní – jedná se o gravitační bombu s označením B61. V zásobě zbývá okolo 500 kusů těchto pum, přičemž přes 180 z nich je rozmístěno na šesti evropských základnách: Aviano (Itálie), Büchel (Německo), Ghedi (Itálie), Incirlik (Turecko), Kleine Brogel (Belgie) a Volkel (Nizozemsko). Letectva těchto zemí jsou pověřeny provést jaderný útok pomocí těchto zbraní, avšak jejich užití musí být schváleno americkým prezidentem a povoleno rozkazem NATO v případě války. V opačném případě jsou tyto zbraně pod kontrolou personálu Letectva Spojených států.

3.5 Shrnutí

Podle oficiálního dokumentu shrnujícího stav jaderných zbraní a plnění podmínek dohody New START mají Spojené státy k 1. září 2014 nasazený tyto jaderné zbraně: 447 raket ICBM, 260 střel SLBM, 77 strategických bombardérů B-52H a 10 B-2. Celkový počet je tedy 794, přičemž je na těchto zařízeních rozmístěno 1 642 jaderných hlavic.

Vybrané rozpočtové žádosti Ministerstva obrany a Ministerstva pro energetiku na fiskální rok 2016:

PROGRAM	ROZPOČET 2015	ROZPOČET 2016	POPIS	CELKOVÁ CENA
NAHRAZENÍ PONOREK TŘÍDY OHIO	1,29 mld.	1,4 mld.	Zahájení vývoje 12 nových ponorek, které v budoucnu nahradí současnou flotilu 14 ponorek třídy Ohio.	V prosinci 2014 byla odhadnuta celková cena na 110 miliard. Podle odhadu Pentagonu z roku 2011 bude celý cyklus údržby a výměny ponorek stát 347 miliard.
VÝVOJ BOMBRADÉRU NOVÉHO TYPU	914 mil.	1,25 mld.	Prozatím je program ve fázi vývoje a zkoumání. Cílem je doplnění a později nahrazení současné flotily strategických bombardérů.	Každý nový bombardér by měl vyjít na 550 milionů. Celková cena výzkumu a vývoje může překročit 30 miliard, přičemž 25 % by mělo jít na jadernou výzbroj.
ÚDRŽBA MEZIKONTINENTÁLNÍCH BALISTICKÝCH STŘEL (ICBMS)	6,9 mil.	75,2 mil.	Modernizace této části jaderné triády včetně prodloužení životnosti současných střel Minuteman III po roce 2030 nebo jejich nahrazení novými ICBMs.	Odhaduje se, že celkově bude modernizace systému ICBM stát 10 miliard mezi lety 2014-2023.
PROGRAM PRODLOUŽENÍ ŽIVOTNOSTI BOMB B61	168 mil.	221,7 mil.	Dovybavení bomby B61 novým naváděcím ocasním dílem, který zvýší její přesnost.	Pentagon odhaduje, že celková cena vývoje bude 1,1 miliardy. Celková cena programu pak 3,7 miliardy.
NAKLÁDÁNÍ SE ZBRANĚMI – ÚŘAD PRO JADERNOU BEZPEČNOST	8,18 mld.	8,85 mld.	Starost o bezpečnost, zabezpečení a spolehlivost jaderných hlavic a s tím spojené infrastruktury.	Mezi lety 2014-2025 se plánuje vynaložit nejméně 280 miliard.

4. Aktuální situace ve světě, rizika s ní spojená a mezinárodní dohody

Nejaktuálnější a nejdůležitější hrozbou na poli jaderných zbraní je dnes jednoznačně terorismus, neboť Al-Káida a další teroristické skupiny se snaží získat jaderné zbraně. Pokud by tohoto cíle dosáhly, je velmi pravděpodobné, že by tyto organizace neváhaly využít jaderné zbraně ve svůj prospěch. Je proto v zájmu všech zemí, aby se toto žádné extrémistické skupině nepodařilo. V současné době vše nasvědčuje tomu, že tyto skupiny postrádají zdroje k získání štěpného materiálu použitelného na výrobu jaderných zbraní. Avšak možnost odcizení či zabavení obrovských zásob tohoto materiálu, které se ve světě nachází, stejně jako dostupnost zařízení a technologií použitelných na výrobu jaderné zbraně na černém trhu představují vysoké riziko, že některá z teroristických skupin si tento druh zbraně obstará. Spojené státy tak musí ve spolupráci s ostatními zeměmi udělat maximum k eliminaci této hrozby.

Další důležitou rovinnou v procesu jaderného odzbrojování jsou vztahy s ostatními členy jaderného klubu². V momentě, kdy svět čelí nukleárním hrozbám ze strany teroristů, je totiž stěžejní prohlubovat vztahy s ostatními jadernými mocnostmi tak, aby byly schopny zajistit stabilitu ve světě. Nejdůležitější jsou samozřejmě vztahy s Ruskou federací, jejíž jaderný arzenál v současnosti jako jediná konkuruje tomu americkému. Neméně významný je však také vztah s Čínou, jelikož její jaderný arzenál není v žádném případě zanedbatelný a v posledních letech prochází značnou modernizací.

Politické vztahy s Ruskou federací se od studené války výrazně zlepšovaly a v případě boje proti proliferaci jaderných zbraní a jadernému terorismu byla spolupráce vždy ještě hlubší. Nicméně kvůli současné bezpečnostní situaci na východní Ukrajině je nutno velmi bedlivě zvážit další postup a kooperaci s Ruskou federací. Na druhou stranu by možná právě kvůli ukrajinské krizi a eskalaci násilí v oblasti mělo být jaderné odzbrojování ještě urychleno a spolupráce na tomto cíli zintenzivněna.

Od dob studené války se Spojené státy a Rusko zbavily asi 75 % nasazených jaderných zbraní, nicméně obě země stále disponují větším počtem zbraní než je nutno k zastrašení ostatních a zabránění útoku.

Spojené státy a Čína jsou na sobě stále více vzájemně závislé a spolu s tím se zvyšuje i jejich společná zodpovědnost za celosvětovou bezpečnost a zabránění hrozbám jaderných útoků. Na druhou stranu jsou Spojené státy a státy sousedící s Čínou stále znepokojeny tempem a rozsahem, jakým Čína modernizuje svou armádu, kvantitativní a kvalitativní navyšování jaderného arzenálu nevyjímaje. Je pravdou, že čínský jaderný arzenál nedosahuje zdaleka velikosti toho amerického či ruského, nicméně netransparentnost okolo čínského jaderného programu zvedá vlnu otázek o budoucích záměrech Číny.

² Oficiálními členy, kteří podepsali smlouvu o nešíření jaderných zbraní (NPT), jsou USA, Ruská federace, Velká Británie, Francie a Čínská lidová republika. Mezi státy, které prokazatelně vlastní jaderné zbraně, ale odmítly podepsat NPT, patří Indie, Pákistán a Severní Korea. Izrael rovněž podle analytiků disponuje jadernými zbraněmi, nikdy to však nepotvrdil.

4.1 Smlouva o nešíření jaderných zbraní (NPT)

Jedná se o mezinárodní smlouvu podepsanou v roce 1968, která vešla v platnost v roce 1970. Jejím základem je rozdělení států na jaderné mocnosti a ostatní státy, které jadernými zbraněmi nedisponují. Cíle smlouvy se dají rozdělit na tři skupiny: 1) zabránění proliferaci, 2) odzbrojování, 3) mírové využití jaderné energie.

Státy vlastníci jaderné zbraně je nesmějí předávat (včetně know-how) ani podporovat jejich vývoj v ostatních zemích. Nejaderné státy se zase zavazují jaderné zbraně nevyvíjet a nepřijímat je od jiných států. Cíl „druhého pilíře“ smlouvy je zdůrazněn zejména v článku VI, který zavazuje všechny země usilovat o jaderné odzbrojení. I přes tuto smlouvu však mimo Spojené státy a Ruskou federaci roste ve světě počet jaderných zbraní a státy, které jimi disponují či jsou z jejich vlastnictví podezřívány (Indie, Izrael, Pákistán, KLR), nejsou signatáři NPT. Kritici proto často tvrdí, že smlouva má pouze deklaratorní charakter bez reálných důsledků a účinků, a je tedy zbytečná. Smlouva dále podporuje využití jaderné technologie k mírovým účelům, kdy naopak zavazuje vyspělé státy disponující těmito technologiemi, aby poskytly zbylým státům svou pomoc.

4.2 Dohoda o snížení počtu strategických zbraní (New START)

Jedná se o smlouvu podepsanou v Praze dne 8. dubna 2010, která vešla v platnost 5. února 2011. Smlouva navazuje na předchozí smlouvu START I, jejíž platnost vypršela v roce 2009, a Moskevskou dohodu (SORT), kterou ve své podstatě nahradila. Oproti START I by se počty jaderných zbraní obou velmocí měly snížit na polovinu. Smlouva se však nevztahuje na neaktivní jaderné zbraně, které zůstávají ve skladech na obou stranách po tisících.

Ratifikační proces proběhl v Senátu dne 22. prosince 2010 a Senát doporučil smlouvu k ratifikaci poměrem 71 hlasů pro a 26 proti (potřebné minimum bylo 67). Pro hlasovalo všech 56 demokratických senátorů spolu s 13 republikány a 2 nezávislymi. Prezident Obama dokument podepsal 2. února 2011 a dokončil tak ratifikační proces.

Smlouva zavazuje Spojené státy a Ruskou federaci ke snížení počtu jaderných zbraní na dohodnuté limity nejpozději do sedmi let od její platnosti – tedy v roce 2018. Limit pro nasazené střely a bombardéry je 700, pro nasazené i nenasazené odpalovací zařízení činí limit 800 a počet nasazených jaderných hlavic je určen na 1 550, přičemž celkový počet může být vyšší, jelikož u bombardérů se počítá pouze jedna hlavička nehledě na to, kolik jich doopravdy nese.

5. Argumenty

Častým argumentem odpůrců jaderného odzbrojení je zejména článek VI Dohody o nešíření jaderných zbraní, ve kterém se každá strana zavazuje k jadernému odzbrojení. Smlouva je platná od 70. let minulého století, ale komplexní odzbrojení se stále nekoná a ani reálně nechystá. Dalším argumentem proč se zbavit jaderných zbraní nebo jejich počty alespoň velmi výrazně snížit je fakt, že hlavním účelem jaderných zbraní bylo vždy odstrašení. Použity ve válečném konfliktu byly pouze jednou a dopady byly strašlivé. Každý rozumný člověk si

tedy dovede představit, co by jaderný konflikt s naší planetou provedl, a proto je podle kritiků jaderných zbraní naprosto zbytečné riskovat, že k takovému konfliktu kdykoliv v budoucnu dojde, stejně jako je zbytečné riskovat, že se k jaderným zbraním dostanou extrémisté, kteří nebudou váhat je použít. Navíc k odstrašení ostatních států od jaderného útoku není podle kritiků potřeba vlastnit 1 550 nainstalovaných jaderných hlavic.

Další negativní hlasy se ozývají kvůli údajné neodbornosti a nedbalosti personálu, který se o tyto ničivé zbraně stará. Například v roce 2007 vzlétl ze základny v Louisianě bombardér s 12 střelami určenými k odstavení. Omylem však na 6 z těchto střel byly instalovány stále aktivní jaderné hlavice. Na základě tohoto incidentu byla spuštěna rozsáhlá šetření, která přinesla šokující zjištění. V roce 2013 bylo odvoláno ze služby 17 důstojníků na letecké základně Minot, kteří byli posláni na dodatečný výcvik, jelikož v inspekčním testu vyšly jejich znalosti a schopnosti jako nevyhovující. V roce 2014 bylo zjištěno, že 34 důstojníků podvádělo během jejich měsíčních dovednostních testů. Jeden důstojník na základně v Malmstrom byl navíc zapleten do vyšetřování v případě prodeje drog. Byly objeveny i další případy nedostatečného zabezpečení jaderných sil a pokleslé morálky personálu. Všechna tato zjištění zvedla vlnu nevole ohledně zacházení s jadernými zbraněmi. Otázkou zůstává, zdali řešení těchto problémů spočívá ve zbavení se jaderného arzenálu nebo spíše ve zvýšení rozpočtu na něj vynakládaného.

Neméně častým argumentem odpůrců jaderného arzenálu je finanční nákladnost jeho držení. Podle kritiků se jedná o neúměrně vysokou částku, protože jsou tyto peníze vynakládány na zbraně, jejichž použití není v zájmu nikoho. Výdaje na jaderné zbraně mají podle odhadů v letech 2014-2023 přesáhnout 355 miliard dolarů a odhadovaná cena kompletního modernizačního procesu se šplhá k jednomu bilionu, což jsou peníze, které by podle mnohých mohly být mnohem smysluplněji použity jinde.

Proti těmto tvrzením však stojí velmi početná skupina zastánců, která tvrdí, že cena za jaderné zbraně není zdaleka tak vysoká, jak se na první pohled zdá. Náklady na jaderný arzenál činí 4 % rozpočtu Ministerstva obrany, což podle zastánců není příliš. Navíc se nabízí otázka, zda je jisté, že zvýšení kvality a kvantity konvenčních zbraní – které by logicky muselo přijít, aby byla zaručena bezpečnost Spojených států a jejich spojenců – bude levnější a bezpečnější, než udržování jaderného arzenálu. Dalším argumentem zastánců je cena odzbrojení, jelikož deaktivace jaderných zbraní je velmi nákladný proces. Opět je často pokládána otázka, zdali nehrozí, že se nyní jaderných zbraní za ohromné peníze zbavíme, abychom za 5-10 let zjistili, že je pro bezpečnost Spojených států potřebujeme, a vynakládali bychom enormní prostředky na jejich znovuzískání.

Podporovatelé navíc zdůrazňují, že americké jaderné zbraně jsou stěžejní součástí jaderného arzenálu Severoatlantické aliance (spolu s jadernými zbraněmi Velké Británie a Francie) a jejich odstranění by mělo bezpečnostní dopady na celou Alianci, jelikož tyto zbraně tvoří jeden ze základních bezpečnostních principů Aliance. Dále jsou jaderné zbraně důležitou oporou při geopolitických problémech a vyjednáváních a zbavení se jich by proto znamenalo oslabení americké pozice, což je vzhledem k sílícím roztahovačným tendencím Číny a Ruské

federace velmi nebezpečné. Ostatní země usilují o modernizaci nebo získání jaderných zbraní, což není vhodná doba k tomu, aby se jich Spojené státy zbavovaly. I samotná Obamova administrativa několikrát zdůraznila, že výraznější zbavování se jaderných zbraní (třeba nad rámec dohody New START, jak již bylo prezidentem Obamou nastíněno) musí být spojeno se stejnými kroky na straně ostatních členů jaderného klubu. Zejména pak ze strany Číny a Ruska, jejichž chování bude rozhodujícím faktorem v rozhodnutí, jak rychle a jak moc zbraní bude odstraněno.

Někteří zastánci odzbrojení tvrdí, že Spojené státy jakožto největší velmoc a jediný stát, který kdy jaderné zbraně použil ve válečném konfliktu, musejí udělat první krok také ve zbavení se jaderného arzenálu a že ostatní státy budou následovat. Toto je opět kritiky považováno za naivní představu, která by mohla ohrozit bezpečnost Spojených států a jejich spojenců.

6. Závěr

Problematika modernizace jaderného arzenálu se odehrává na mnoha úrovních. Jednak je důležité dbát na bezpečnost Spojených států, jejich spojenců a partnerů a také na hrozby, které číhají v dnešním světě. Dalším důležitým aspektem je finanční stránka celého jaderného programu. Je opravdu na velmi důkladném zvážení kongresmanů, zdali jsou vynakládané prostředky příliš vysoké nebo naopak nedostačující pro udržení jaderného arzenálu a zajištění jeho bezpečnosti a spolehlivosti.

Před Kongresem stojí nelehký úkol, kdy musí zvážit všechna rizika spojená s jaderným programem, jeho modernizací a udržováním, stejně jako s jeho případným snížováním nebo dokonce jeho ukončením. Na zvážení jsou také všechny hrozby plynoucí z (ne)vlastnění jaderných zbraní a mezinárodní rovina problému, která je v tomto případě velmi významná, jelikož je naprosto jisté, že bez spolupráce s ostatními členy jaderného klubu i nejadernými zeměmi nemohou být výsledky odzbrojení nikdy uspokojivé. Důležité je však rovněž vypořádat se s finanční stránkou celé věci, jelikož roste tlak médií, veřejnosti i zahraničních odpůrců politiky Spojených států na přehnané výdaje za armádu a jaderné zbraně.

Zdroje

DUŠEK J., PÍŠALA J., Stručná historie: Jaderné zbraně, Praha 2006

WOOLF A., U.S. Strategic Nuclear Forces: Background, Developments, and Issues [online]
Dostupné z: <https://fas.org/sgp/crs/nuke/RL33640.pdf> [cit. 2015-3-29]

KROENIG M., Think Again: American Nuclear Disarmament [online], Dostupné z:
http://foreignpolicy.com/2013/09/03/think-again-american-nuclear-disarmament/?wp_login_redirect=0 [cit. 2015-3-28]

DEPARTMENT OF DEFENSE, National Posture Review Report [online], Dostupné z:
<http://www.defense.gov/npr/docs/2010%20nuclear%20posture%20review%20report.pdf>
[cit. 2015-3-28]

Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons [online], Dostupné z:
<http://www.state.gov/documents/organization/141503.pdf> [cit. 2015-3-31]

Remarks by President Barack Obama [online], WHITE HOUSE [cit. 2015-3-29] Dostupné z:
https://www.whitehouse.gov/the_press_office/Remarks-By-President-Barack-Obama-In-Prague-As-Delivered

New START [online] U.S., Department of State [cit. 2015-3-31] Dostupné z:
<http://www.state.gov/t/avc/newstart/index.htm>

U.S. Nuclear Modernization Programs [online], ASA [cit. 2015-3-30] Dostupné z:
<http://www.armscontrol.org/factsheets/USNuclearModernization>

50 Facts About U.S. Nuclear Weapons [online], Brookings [cit. 2015-3-29] Dostupné z:
<http://www.brookings.edu/about/projects/archive/nucweapons/50>